

BEHÄRSKNING AV
GRAMMATIKTERMINOLOGIN HOS FÖRSTA
ÅRETS STUDERANDE VID JYVÄSKYLÄ
UNIVERSITET

Kandidatavhandling

Minna Lång

Jyväskylä universitet
Institutionen för språk
Svenska språket
Våren 2015

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Minna Lång	
Otsake: Behärskning av grammatikterminologin hos första årets studerande vid Jyväskylä universitet	
Aine: ruotsin kieli	Kandidaatintutkielma
Vuosi: 2015	Sivumäärä: 25
<p>Tutkielmani tarkoitus oli selvittää, kuinka hyvin ensimmäisen vuoden ruotsin opiskelijat hallitseva ruotsinkielisen kielioppiterminologian, jota käytetään perusopintojen kielioppikursseilla. Lisäksi halusin tutkia oppikirjojen, oppimäärän ja äidinkielen kielioppiterminologian hallinnan merkitystä ruotsin kielioppiterminologian osaamisen kannalta.</p> <p>Tutkimukseen osallistui 24 ensimmäisen vuoden ruotsin pääaineopiskelijaa. Heidän tietämystään ruotsin kielioppitermeistä testattiin kyselylomakkeella, joka sisälsi käänös-, selitys- ja alleviivaustehtävää. Tehtäviä varten valikoin yhteensä 13 termiä Jyväskylän yliopiston ruotsin kielen perusopintojen kielioppikursseilla käytettävistä materiaalivihkosista.</p> <p>Tutkimuksen alussa oletin, että kaikki tutkittavat hallitsisivat keskeisimmät kielioppitermit, jotka esiintyvät usein luokkahuonekeskustelussa peruskoulussa ja lukiossa, esim. subjekti ja predikaatti. Toinen olettamukseni oli, että suurimmalla osalla tutkimushenkilöistä olisi vaikeuksia harvemmin käytettyjen termien kanssa, esim. substantiiviattribuutti. Tulokset kuitenkin osoittivat, että ensimmäinen hypoteesini ei pitänyt paikkaansa. Vastaajien joukosta löytyi yksi opiskelija, joka ei osannut selittää termiä subjekti ja kaksi opiskelijaa, jotka eivät hallinneet termiä predikaatti. Toinen hypoteesini osoittautui kuitenkin paikkansapitäväksi.</p> <p>Tämän tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää suuremmissa mittakaavassa, mutta tulosten voidaan katsoa olevan edustavia vuonna 2012 Jyväskylässä aloittaneiden ruotsin opiskelijoiden kohdalla. Kielioppiterminologiaa on aikaisemmin tutkittu melko vähän ja monet olemassa olevat tutkimukset ovat suhteellisen vanhoja. Tämä tutkimus tarjoaa uusia ideoita tutkimukseen sekä uusia ajatuksia kielioppiterminologian käytöstä ruotsin opetuksessa.</p>	
Asiasanat: grammatik, terminologi, grammatikundervisning, universitet	
Säilytyspaikka: JYX	
Muita tietoja: -	

INNEHÅLL

1.	INLEDNING	2
2.	TEORETISK BAKGRUND.....	4
	2.1 Grammatik och terminologi.....	4
	2.2 Grammatikhistoria	5
	2.3 Grammatikundervisning	5
	2.4 Användning av grammatisk terminologi	6
	2.4.1 Argument för användning av grammatikterminologin.....	6
	2.4.2 Argument emot användning av grammatikterminologin	7
	2.4.3 Inlärares inverkan på användning av grammatikterminologin.....	8
3.	MÅL, METOD OCH MATERIAL	10
	3.1 Mål.....	10
	3.2 Metod och Material.....	11
4.	RESULTAT	12
	4.1 Hur väl behärskar första årets studerande den svenska grammatikterminologin som används i undervisningsmaterialet på grammatikkursen på grundstudienivå?	12
	4.2 Har läroboken inverkan på studerandenas kunskaper om den svenska grammatikterminologin?	13
	4.3 Har studerandena använt en separat grammatikbok i gymnasiet och har denna inverkan på deras kunskaper om den svenska grammatikterminologin?.....	14
	4.4 Spelar lärokurs någon roll när det gäller behärskande av de grammatiska termerna?.....	15
	4.5 Kan man dra nytta av att behärska grammatiska termer på modersmålet?	16
5.	DISKUSSION	17
	5.1 Sammanfattning.....	17
	5.2 Reliabilitet och validitet.....	18
6.	AVSLUTNING.....	19
	LITTERATUR	20
	Andra källor:	21
	BILAGA: ENKÄT	22

1. INLEDNING

I takt med den kommunikativa synen på språkundervisningen har det börjat diskuteras om hur grammatik borde undervisas i skolan. Användning av grammatiska termer har väckt diskussion speciellt inom språkdidaktik (Tornberg 2009: 148). En del anser att elever inte behöver känna till grammatiska termer och att dessa termer i värsta fall kan störa inläringen (Eisenstein 1987, refererad i Borg 1999). Andra tycker ändå att grammatiska termer är nödvändiga för att inläringen skulle vara så effektiv som möjligt (Hutchinson 1987, refererad i Borg 1999).

Enligt mina egna erfarenheter kan både lärare och studenter dra nytta av den grammatiska terminologin i språkundervisningen. Med hjälp av de grammatiska termerna är det till exempel enklare och snabbare att analysera texter och förklara grammatiska regler samt förstå grammatikfel. Många läroböcker i svenska ger varierande definitioner av grammatiska grundtermer, men man kan fundera över om det är bättre att använda en term eller dess förklaring, till exempel i följande fall:

"Perfekt = berättar vad som har hänt. Görandet har börjat i det förgångna men det kan fortsätta till nutiden" (Dags Grammatik, 2009: 90)

"Indefinit pronomen = är det så kallade obestämda pronomenet som inte refererar till en viss person eller en viss sak." (Magnet 3, 2011: 139)

Denna diskussion om språkundervisning och grammatikundervisning är aktuell just nu, eftersom grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen håller på att förnyas. Dessa nya grunder för läroplanen ska vara färdiga 2014 och de lokala versionerna tas i bruk hösten 2016 (Halinen, 2012). Det är viktigt att undersöka hur väl de studenter som väljer att fortsätta med sina studier i svenska språket vid universitetet behärskar grammatikterminologin och om de har fått nödvändiga kunskaper från skolan, för nu har man en möjlighet att påverka tillämpningen av de nya läroplanerna och synen på grammatikundervisningen.

I min studie kommer jag att undersöka hur väl första årets studerande vid Jyväskylä universitet behärskar den svenska grammatikterminologin och hur väl studerandenas kunskaper stämmer överens med nivån på grammatikkurserna vid universitetet. Jag ska

redogöra för om t.ex. en lärobok eller lärokurs inverkar på studenternas kunskaper om grammatikterminologin. Dessutom kommer jag att undersöka om studerandena kan dra fördel av modersmålet när de lär sig grammatiska termer på främmande språk.

I denna kandidatavhandling ska jag först presentera de teoretiska utgångspunkterna för min studie. Inledningsvis, i kapitel 2, ska jag identifiera begreppen grammatik och grammatikundervisning och därefter ska jag presentera tidigare forskning inom ämnet. I kapitel 3 kommer jag att presentera min metod och mitt material och därefter redogör jag för resultaten av min undersökning i kapitel 4. I det femte kapitlet analyserar jag mina resultat och till slut gör jag en kort sammanfattning av avhandlingen och ger några förslag till fortsatta studier (se kapitel 6).

2. TEORETISK BAKGRUND

2.1 Grammatik och terminologi

Tornberg (2005: 101) konstaterar att det ur språklärarens synvinkel är praktiskt att dela in språket i kategorier såsom läsning, skrivande och grammatik. I skolan är grammatik alltså bara ett delområde av språkundervisning och språkinläring. Det finns ändå många olika sätt att definiera grammatik. Om man enkelt vill förklara begreppet *grammatik*, kan man säga att det är det sätt som man använder för att kombinera ord och göra korrekta meningar (Ur 1996: 74). *Nationalencyklopedin* har också en ganska likadan syn på grammatiken: ”grammatik, regler för hur ett språks ord böjs och kombineras till ordgrupper och satser”. Enligt Yule (2010: 81) kan termen grammatik ytterligare definieras på följande sätt: ”The process of describing the structure of phrases and sentences in such a way that we account for all the grammatical sequences in a language and rule out all the ungrammatical sequences is one way of defining grammar.” (Processen att beskriva fras- och meningsstrukturer på så sätt att vi förklarar alla grammatiska sekvenser i ett språk och utelämnar alla ogrammatiska sekvenser är ett sätt att definiera grammatik, egen översättning)

I denna studie använder jag ordet grammatik i betydelsen "de regler man behöver för att böja och kombinera ord i ett språk".

Sjöström (2006: 30) har delat in begreppet terminologi i tre delar: *uttryck*, *intension* och *extension*. *Uttryck* betyder dessa bokstäver och bokstavskombinationer som kan representera vissa ljud eller ljudsekvenser, det vill säga en viss uttrycksform. Med *intension* avses begreppsinnhållet, alltså vad uttrycket betyder. *Extension* däremot berättar vad uttrycket betecknar. Med hänsyn till grammatik konstaterar Yule (2010: 82) att sådana termer som "adjektiv" och "substantiv" behövs för att definiera vilken satsdel eller vilken ordklass någon språkform representerar.

2.2 Grammatikhistoria

Grammatik- och översättningsmetoden har långa traditioner i språkundervisning. Denna metod har använts redan under 1800-talet och dess tyngdpunkt låg på grammatisk analys och språkliga paradig. Enligt grammatik- och översättningsmetoden skedde undervisningen på modersmålet och den vanligaste övningsformen var att översätta isolerande meningar till och från målspråket. I grammatikundervisning gavs först alla nödvändiga regler som därefter tillämpades genom översättningsuppgifter. (Tornberg 2005: 27-28, 103.)

I mitten av 1800-talet kom *direktmetoden* som svar på grammatik- och undervisningsmetoden. Direktmetoden betonade språkets användning och därför blev det viktigare med kommunikation och diskussion i klassrummet. Nästan allt från undervisning till ordförklaringar skedde på målspråket och uttalet fick en större roll i språkundervisningen. I motsats till grammatik- och undervisningsmetoden, lärde sig eleverna grammatik genom att läsa texter. Därefter försökte eleverna komma på och formulera bakomliggande principerna. (Tornberg 2005: 29-31.)

Den audiolingvala metoden presenterades snart efter det andra världskriget i USA och den var ett svar på det ökande behovet att lära in främmande språk. Tyngdpunkten var fortfarande på de muntliga kunskaperna, men undervisningen skedde med hjälp av grammatiska strukturer. Ett av antagandena bakom denna metod var att mental medverkan inte behövs, utan inlärningen sker med hjälp av manipulation och är ett resultat av att nya vanor bildas genom imitation och upprepning. (Tornberg 2005: 34-35, 104.)

2.3 Grammatikundervisning

Utöver definitionerna av begreppet grammatik är det möjligt att definiera termen med hjälp av distinktionen mellan grammatik som produkt och grammatik som process. Den här distinktionen är också en bra utgångspunkt för att diskutera grammatikundervisning i klassrummet.

Traditionellt har grammatik i språkundervisningen setts som produkt. Formsystemet har den viktigaste rollen och språkkunskapen utvecklas genom att analysera detta. I klassrummet har det här ofta betytt *deduktiv* grammatikundervisning, dvs. läraren ger först regeln och ett par exempel och därefter övar eleverna. (Tornberg 2009: 138, 147.) Nuförtiden betonas ändå mer *induktiv* grammatikundervisning, t.ex. i lärarutbildningen i Jyväskylä. Syftet med induktiv grammatikundervisningen är att eleverna själva kommer på regler t.ex. från texter. Om det behövs kan läraren försöka att leda eleverna på rätt spår genom att ställa frågor om texten.

När grammatikundervisning behandlas som process, koncentrerar man sig på hur grammatiken kan användas och hur det kan hjälpa oss använda språket (Tornberg 2009: 138). Elever ska alltså lära sig språket samtidigt när de använder det.

Syftet med *kontrastiv grammatikundervisning* är däremot att jämföra modersmålet med målspråket. Meningen är att inlärarna kanske blir mer intresserade av målspråket och börjar analysera detta. I undervisningen kan lärarna använda till exempel översättningsuppgifter från målspråket till modersmålet. (Tornberg 2009: 151-152.)

2.4 Användning av grammatisk terminologi

Borg (1999) har samlat in i sin studie olika argument både för och emot användning av grammatisk terminologi. Dessutom har han tagit upp situationer där användning av grammatiska termer beror på inläraren. I följande kapitel kommer jag att representera en kort sammanfattning av dessa argument.

2.4.1 Argument för användning av grammatikterminologin

I detta avsnitt presenterar jag en lista över argument *för* användning av grammatikterminologi som Borg (1999: 96-98) har ställt upp i sin artikel *The Use of Grammatical Terminology in the Second Language Classroom: A Qualitative Study of Teachers' Practices and Cognitions*.

1. Enligt Hutchinson (1987, refererad i Borg 1999) behöver språkinläraren ett metaspråk om grammatik, när han eller hon talar om språket. Hutchinson (ibid.) menar att det är lättare att hänvisa till olika företeelser i grammatiken med hjälp av grammatiska termer.
2. Enligt Faerch (1985, refererad i Borg 1999) spelar grammatiska termer en viktig roll i klassrumsinteraktionen när språkinläraren vill diskutera om språket med sina lärare. Han påstår att språkinläraren bäst kan dra nytta av experternas kunskaper med hjälp av terminologin. (ibid.)
3. Berman (1979: 295-6, refererad i Borg 1999) konstaterar att grammatiska namn borde användas i språkundervisningen för att ge regler. Namnen hjälper inläraren att kategorisera språkliga element och ordklasser samt definiera dessa element mer exakt. Termerna hjälper eleverna att bilda minnesregler. Han anser att perifraser eller omskrivningar för grammatiska termer inte bara är klumpiga och tidskrävande utan också direkt inexakta och vilseledande. (ibid.)

2.4.2 Argument emot användning av grammatikterminologin

I detta avsnitt presenterar jag en lista över argument *emot* användning av grammatikterminologi som Borg (1999: 96-98) har ställt upp i sin artikel *The Use of Grammatical Terminology in the Second Language Classroom: A Qualitative Study of Teachers' Practices and Cognitions*.

1. Enligt Krashen and Terrel (1983, refererad i Borg 1999) är det primära målet i den kommunikativa språkundervisningen är att få inlärarna att använda språket. De anser att användningen av terminologi har lite effekt i det kommunikativt inriktade klassrummet. (ibid.)
2. Halliwell (1993, refererad i Borg 1999) konstaterar att det är möjligt att inläraren börjar tala om språket i stället för att använda språket om inläraren uppmuntras att lära in terminologin. Det innebär dock inte att explicita kunskaper om språket inte har någon betydelse alls i klassrummet, men vi bör komma ihåg att det viktigaste målet med inlärningen av främmande språk är att kunna kommunicera på målspråket. (ibid.)

3. Bialystok (1981), Dakowska (1993), Garret (1986) och Sharwood Smith (1981) hävdar att inlärnarnas och lingvisternas uppfattningar nödvändigtvis inte möter varandra och det kan hända att grammatikbeskrivningar i deskriptiva och pedagogiska grammatikböcker inte lämpar sig för inlärare (refererade i Borg 1999).
4. Enligt Halliwell (1993, refererad i Borg 1999) gör användning av terminologin grammatikundervisning mer abstrakt. Detta kan leda till att inläraren har svårt att förstå grammatiska regler (Corder 1973, refererad i Borg 1999). Metaligvistisk komplexitet är karakteristiskt för dålig grammatikundervisning (Larsen-Freeman 1991; Mohammed 1996; Sharwood Smith 1981; refererad i Borg 1999)
5. Mohammed (1996, refererad i Borg 1999) konstaterar att det är möjligt att inläraren studerar termer men förstår inte grammatik bakom dem. Inlärarna kan tro att språkinläring gäller bara att lära sig termer. (ibid.)
6. Eisenstein (1987, refererad i Borg 1999) anser grammatikterminologin vara ett arv från grammatik- och översättningsperiodens blomstringstid. Han förklarar att terminologin är onödig och stör inläringen. (ibid.)
7. Mohammed (1996: 288, refererad i Borg 1999) visar i sin undersökning att det är mer effektivt att ge förklaringar i grammatikundervisning utan grammatiska termer. Han föreslår att det behövs bara fem grundtermer (substantiv, verb, pronomen, subjekt och objekt) för att undervisa i engelska på gymnasie- eller på universitetsnivå. (ibid.)

2.4.3 Inlärares inverkan på användning av grammatikterminologin

I detta avsnitt presenterar jag en lista över argument (Borg 1999: 96-98) enligt vilka användning av grammatiska termer beror på inlärare.

1. Larsen-Freeman (1991: 292, refererad i Borg 1999) citerar Corder (1973, refererad i Borg 1999) som påstår att grammatiska definitioner kan underlätta inläringen om de har bildats på så sätt att de är lämpliga för inlärares mogenhet, kunskapsnivå och beläsenhet.
2. Undersökning av Jeffries (1985, refererad i Borg 1999) visar att inläraren kan dra nytta av terminologin bara om han eller hon har nått en tillräckligt hög nivå på metaspråkliga kunskaper. Enligt henne kan det hindra inläringen, om läraren

felaktigt antar att inlärarna behärskar en viss grammatisk terminologi och använder denna terminologi i undervisningen. (ibid.)

3. När det gäller utveckling av inläraren och dess inverkan på användning av terminologin, tar Swan (1994: 50-51, refererad i Borg 1999) upp principen om ”conceptual parsimony” dvs. ’den begreppsliga knappheten’. Enligt denna princip inverkar inlärarnas kunskapsnivå och abstraktionsnivå på lärarens val av grammatiska termer. (ibid.)
4. Chalker (1984, refererad i Borg 1999) påstår att terminologin inte alls skulle användas på de lägre nivåerna i språkundervisning medan terminologin kan hjälpa inlärarna på de mer avancerade nivåerna att lättare identifiera och förstå vissa grammatiska företeelser.
5. Stern (1992, refererad i Borg 1999) föreslår att läraren måste ta hänsyn till inlärares mogenhet och bakgrund i grammatikundervisningen. Om inlärares modersmålsundervisning har innehållit mycket metaspråk är det troligen mindre problematiskt att använda terminologin i L2-undervisningen (Sharwood Smith 1981, refererad i Borg 1999).
6. Enligt Eisenstein (1987, refererad i Borg 1999) borde läraren också observera och beakta om inlärarna är villiga att lära sig grammatiska termer eller inte. De borde också explicit uttrycka sin önskan om detta.
7. Ur (1996, refererad i Borg 1999) föreslår att analytiskt sinnade och äldre inlärare kan bättre dra nytta av användningen av terminologin i grammatikundervisningen. De två faktorer läraren bör ta hänsyn till i detta fall är den kognitiva stilen och åldern. (ibid.)

3. MÅL, METOD OCH MATERIAL

3.1 Mål

Syftet med min studie är att redogöra för hurdana kunskaper första årets studerande har om grammatikterminologi när de inleder sina studier vid Jyväskylä universitet. Mina forskningsfrågor är följande:

1. Hur väl behärskar första årets studerande den svenska grammatikterminologin som används i undervisningsmaterialet på grammatikkursen på grundstudienivå?
2. Har läroboken inverkan på studerandenas kunskaper om den svenska grammatikterminologin?
3. Har studerandena använt en separat grammatikbok i gymnasiet och har denna inverkan på deras kunskaper om den svenska grammatikterminologin?
4. Spelar lärokurs någon roll när det gäller behärskande av de grammatiska termerna?
5. Kan man dra nytta av att behärska grammatiska termer på modersmålet?

I min studie har jag två primära hypoteser:

1. Alla studerande känner till de centralaste termerna såsom subjekt och predikat.
2. Största delen av studerandena har svårigheter med termer som mindre ofta tas upp i klassrumsinteraktion i grundskolan och på gymnasiet och bara några studerande behärskar termer såsom substantivattribut och preteritum (det är troligt att språklärarna på grundskole- och gymnasienivå använder ordet imperfekt eftersom ordet heter ”imperfekti” på finska).

Jag kom fram till dessa hypoteser på basis av mina egna erfarenheter. Jag avlade själv den första grammatikkursen i svenska vid Jyväskylä universitet hösten 2010 och dessa hypoteser baserar sig på kursmaterialet vid ifrågavarande kurs och några kursdeltagares kommentarer på kursen. Termerna som finns medtagna i enkäten förekommer i kurskompendiet vid grammatikkursen på grundstudienivå (Källa: Kompendierna Grammatik 1A och Grammatikkurs 1B vid Jyväskylä universitet)

3.2 Metod och Material

I denna studie används enkätundersökning som metod och resultaten analyseras både kvalitativt och kvantitativt. Den här enkätundersökningen genomfördes i början av september 2012 då informanterna var för första veckan vid Jyväskylä universitet. Jag valde denna tidpunkt eftersom jag ville få en realistisk bild av deras kunskaper, dvs. hur väl de behärskar den svenska grammatikterminologin innan de har fått undervisning i svenska språket vid Jyväskylä universitet.

Enkäten innehöll bakgrundsinformation, olika uppgifter om grammatiska termer och i slutet av enkäten hade jag ytterligare tre öppna frågor där informanterna fick berätta om sina erfarenheter av denna enkätundersökning och sina tidigare grammatikstudier. Jag valde tretton uppgifter som krävde antingen översättning (fem uppgifter), förklaring (fem uppgifter) eller understrykning (tre uppgifter) av olika termer.

Tabell 1. Termer som frågades i enkäten.

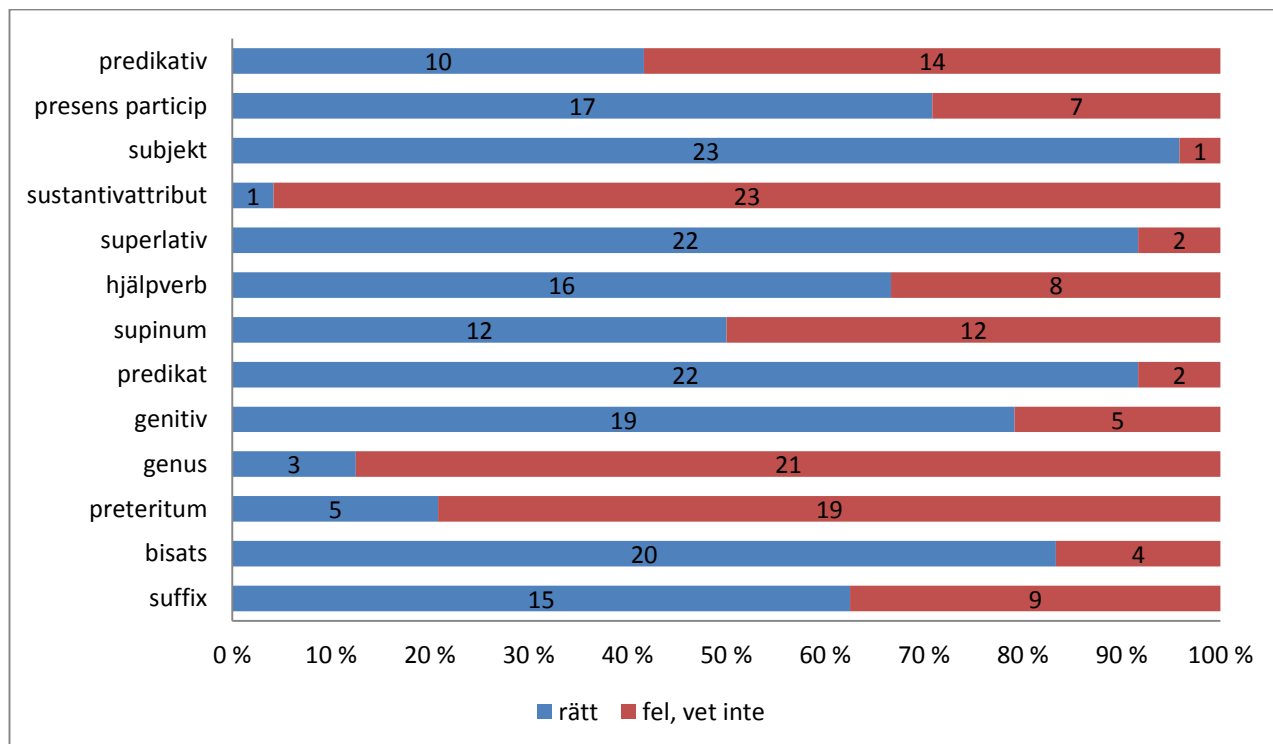
Översättning (från svenska till finska)	Förklaring	Understrykning
<ul style="list-style-type: none"> • suffix • bisats • preteritum • genus • genitiv	<ul style="list-style-type: none"> • predikat • supinum • ett modalt hjälpverb • superlativ • substantivattribut	<ul style="list-style-type: none"> • subjekt • presensparticip • predikativ

Jag hade tillsammans 24 informanter varav 20 var kvinnor och 4 män. De var första årets studerande och hade svenska som huvudämne. Varje informant hade finska som modersmål eller använder huvudsakligen finska i vardagliga situationer, även om deras modersmål är officiellt svenska. Största delen av informanterna, 21 informanter (88 %), hade läst B-svenska i skolan och resten hade haft svenska som A1-språk.

4. RESULTAT

4.1 Hur väl behärskar första årets studerande den svenska grammatikterminologin som används i undervisningsmaterialet på grammatikkursen på grundstudienivå?

Resultaten visar att första årets studerande har ganska varierande kunskaper i den svenska grammatikterminologin. I medeltal behärskade informanterna 7,7 (59 %) av de 13 termer som jag hade tagit upp från grammatikkompendierna. Två informanter hade svårigheter även med de centrala termerna (t.ex. subjekt och predikat) och de kände till i medeltal bara fem termer (38 %), medan två informanter visade sig ha bättre kunskaper i terminologin och fick 11 av 13 termer rätt (85 %).

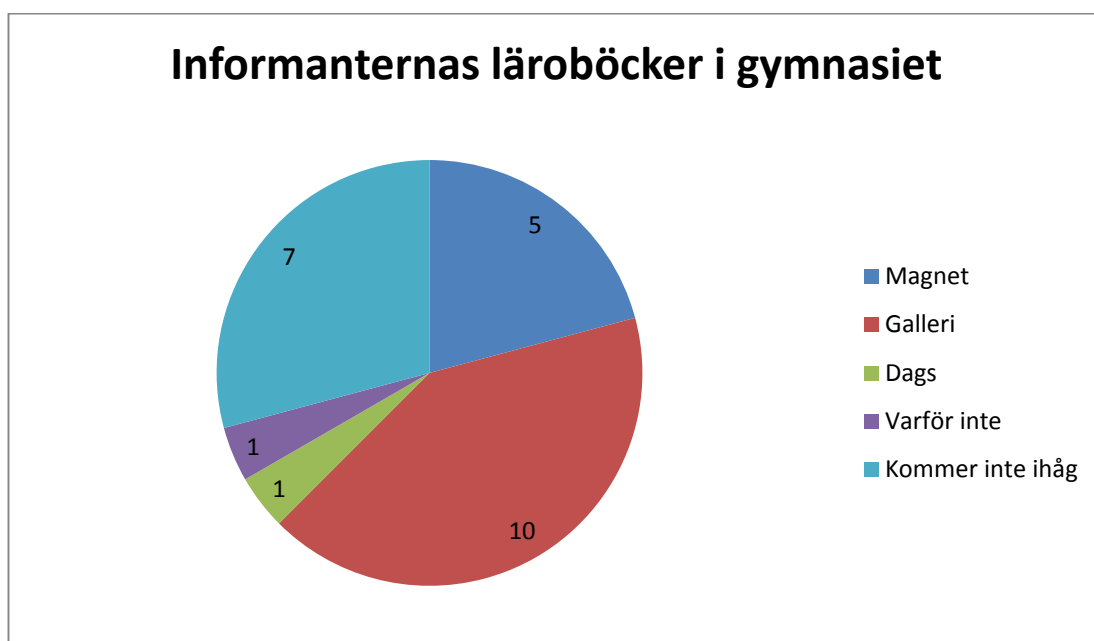
Figur 1. Hur väl behärskar informanterna grammatiktermer. Antalet svarande 24.

De bästa resultaten fick informanterna i en understrykningsuppgift där de behövde känna igen predikativ, presens particip och subjekt i satser. I denna uppgift fick informanterna ungefär två tredjedelar av termerna rätt. Största svårigheter hade informanterna med en översättningsuppgift för de hade rätt ungefär bara hälften av

termerna (genitiv, genus, preteritum, bisats, suffix). Som det visas i Figur 1 hade informanterna särskilt problem med termerna genus och preteritum i översättningsuppgiften samt termen substantivattribut i förklaringsuppgiften. I synnerhet har termen genus en central roll i början av grammatikkurs 1A. Däremot visade sig termerna subjekt, superlativ och predikat sig vara de lättaste av sammanlagt tretton termer.

4.2 Har läroboken inverkan på studerandenas kunskaper om den svenska grammatikterminologin?

I figur 2 presenteras de läroböcker som informanterna hade använt i gymnasiet.

Figur 2. Läroböcker som informanterna hade använt i gymnasiet.

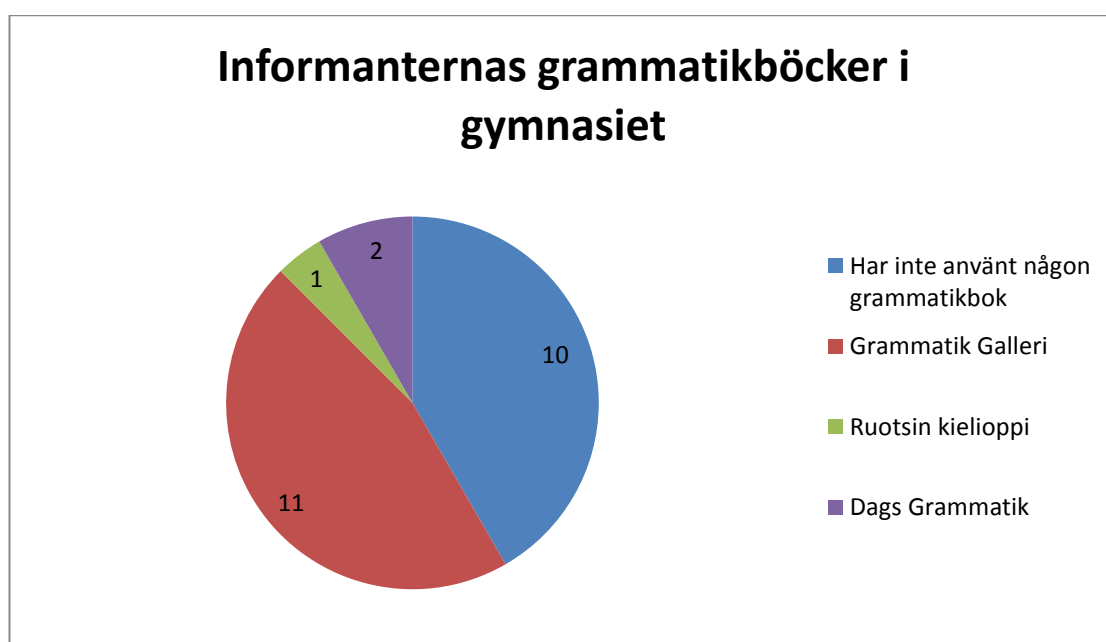
Informanterna hade använt fyra olika läroböcker i gymnasiet: tio hade haft *Galleri* (Otava), fem hade använt *Magnet* (Sanoma Pro) och både *Dags* (Sanoma Pro) och *Varför inte* (Opetushallitus) hade använts av en informant. Sju av svarandena kom inte ihåg vilken lärobok de hade använt i gymnasiet.

Resultaten visar att både de svarande som hade haft *Galleri*-böcker och de informanter som hade använt *Magnet* fick ungefär åtta termer rätt av sammanlagt 13 termer, medan

svarande som hade haft *Dags* fick sju termer rätt och svarande som hade använt *Varför*-serie behärskade sex av 13 termer. Om man ändå undersöker de tre termer som verkade vara de svåraste för svarandena (substantivattribut, genus och preteritum), kan man märka att de svarande som hade använt *Galleri* nådde bättre resultat med dessa termer. Bara en av de svarande som hade använt *Magnet* i gymnasiet behärskade en av dessa termer.

4.3 Har studerandena använt en separat grammatikbok i gymnasiet och har denna inverkan på deras kunskaper om den svenska grammatikterminologin?

Av figur 3 framgår de grammatikböcker som informanterna hade använt i gymnasiet. Man kan också se antalet informanter som hade haft en separat grammatikbok och antalet de svarande som uppgav att de inte alls hade haft någon grammatikbok.

Figur 3. Grammatikböcker som informanterna hade använt i gymnasiet.

Mer än hälften av informanterna, 14 av 24 (58 %), uppgav att de hade använt en separat grammatikbok i gymnasiet. Största delen av dessa informanter hade haft *Galleri* som lärobok och *Grammatik Galleri* (2007) som grammatikbok. Andra grammatikböcker som nämndes var *Ruotsin kielioppi* (2008) och *Dags Grammatik* (2009). Fem av dem som inte hade använt någon grammatikbok, hade haft *Magnet* som lärobok.

När det gäller grammatikterminologi, har de här böckerna inte så stora skillnader. Varje bok har en separat del där de viktigaste grammatiska grundtermerna har förklarats. Termerna är ändå givna på finska med undantag av *Dags Grammatik* där termerna är givna på svenska inom parentes bredvid det finska uttrycket. I *Grammatik Galleri* har några rubriker såsom ”Sanajärjestys” eller ”Verbit” översatts från finska till svenska ”Ordföljd” och ”Verb”, men annars är termerna på finska. *Magnet*-böckerna har inga grammatiktermer på svenska, bara exempel har givits på svenska, såsom i alla de andra böckerna.

Lärobok eller grammatikbok verkar inte ha någon stor betydelse när det gäller kunskaper om grammatikterminologin. De som hade använt en separat grammatikbok i gymnasiet hade ungefär 60 % (7,9/13) av termerna rätt och de som inte hade haft någon grammatikbok kände till cirka 58 % (7,5/13) av termerna. När informanterna jämförs enligt grammatikböcker finns det inte heller någon betydande variation. De som hade studerat grammatik med hjälp av *Grammatik Galleri* hade ungefär åtta termer rätt (64 %), medan en informant som hade haft *Ruotsin kielioppi* hade sex svar (46 %) rätt och de som hade använt *Dags Grammatik* hade hälften av termerna rätt.

Om man ändå åter undersöker de tre termer som används mer sällan på grundskole- och gymnasienivå, kan det observeras att de informanter som hade använt någon grammatikbok i gymnasiet behärskade dessa svåra termer bättre än de informanter som inte hade haft en separat grammatikbok. Sammanlagt åtta informanter kände till en eller två av de här tre termerna. Bara en av dessa svarande uppgav att hen inte hade haft någon grammatikbok i gymnasiet.

4.4 Spelar lärokurs någon roll när det gäller behärskande av de grammatiska termerna?

Det verkade inte ha någon betydelse om en informant hade genomfört en lång eller en medellång lärokurs i svenskan. Tre av tjugofyra informanter hade skrivit svenskan på A1-nivå i studentskrivningar, men deras resultat avvek inte från de studerandenas resultat som hade skrivit svenskan på B2-nivå. Bara en av dessa tre informanter

uppnådde de högsta resultaten (11/13 rätt), medan de två andra behärskade ungefär hälften av termerna (7/13 och 6/13 rätt). Dessutom meddelade denna informant som behärskade termerna bäst att hon hade studerat en medellång lärokurs i svenskan, fast hon hade skrivit svenskan som A1-nivå.

4.5 Kan man dra nytta av att behärska grammatiska termer på modersmålet?

Största delen av informanterna (17/24) ansåg att det var nyttigt att behärska grammatiska termer på modersmålet, det vill säga på finska. En studerande kommenterade bland annat att ”det underlättar om man vet vad någon term betyder på finska”. En annan tyckte att det var lättare att tillägna sig den svenska grammatiken som helhet när man redan hade kunskaper om grammatiska termer på modersmålet. En av svarandena uppgav också att hen hade använt en finsk grammatikbok för att förbereda sig för inträdesprovet för svenska språket. Ytterligare en informant ansåg ändå att ”hen inte vet om det är nödvändigt att lära sig grammatiska termer i gymnasiet, de kan ju läras ut på universitetet”.

6 av de 24 informanterna tyckte att det hjälper lite eller ibland om man behärskar grammatiska termer på sitt modersmål. En av dessa informanter ansåg att till och med lite kunskap om grammatikterminologin på modersmålet ändå kan vara nyttigt. Bara en av informanterna upplevde att hen inte kunde dra nytta av sitt modersmål. Denna informant berättade att de termer som hen behärskar, har hen lärt sig via svenska språket.

5. DISKUSSION

5.1 Sammanfattning

I början av min studie hade jag två primära hypoteser. Den första hypotesen var att alla informanter kan de centralaste termerna såsom subjekt och predikat, medan den andra var att största delen av studerandena har svårigheter med termer som mindre ofta tas upp i klassrumsinteraktion och bara några studerande behärskar termer såsom substantivattribut och preteritum. Emellertid visade sig bara en av dessa hypoteser stämma. Mot mina antaganden behärskade inte alla informanter de centralaste termerna. Det fanns nämligen en svarande som inte kände till termen subjekt och ytterligare två informanter kunde inte förklara termen predikat. Största delen av informanterna visade sig ändå ha bra kunskaper om de vanligaste grammatiska termer som förekom i grammatikkompendierna på grundstudienivå.

Den andra hypotesen visade sig dock stämma. Relativt få behärskade termerna substantivattribut, genus och preteritum av vilka substantivattribut var den svåraste termen och bara en informant kände till den. Termen imperfekt skulle troligen ha varit mer bekant för studerandena, eftersom den används t.ex. i grundskolan. Det finns skäl att tro att själva tempusformen är bekant för gymnasiestuderande.

Exakt detta ämne har undersökts ganska lite, men det var ändå möjligt att hitta några beröringspunkter mellan tidigare undersökningar och min studie. Resultaten visar att största delen av informanterna tycker att man kan dra nytta av att behärska grammatikterminologin på sitt modersmål. Detta resultat stämmer överens med Sterns (1992, refererad i Borg 1999) synvinkel på grammatikundervisning, det vill säga, om grammatikterminologin har använts i inlärares modersmålsundervisning, är det troligen lättare att använda terminologin i L2-undervisningen.

En av de svarande som ansåg att man kan dra nytta av modersmålet kommenterade ändå att terminologin kanske inte borde tas upp förrän vid universitetet. Detta ger stöd åt Chalkers (1984, refererad i Borg 1999) påstående att inläraarna kan bättre förstå terminologin på de mer avancerade nivåerna. Emellertid anmärker Corder (1973,

refererad i Borg 1999) att grammatiska termer också kan underlätta språkinläringen på de lägre nivåerna men då måste man ta hänsyn till inlärares kunskapsnivå och mogenhet.

5.2 Reliabilitet och validitet

Syftet med denna studie var att ta reda på hur väl första årets studerande vid Jyväskylä universitet behärskar den svenska grammatikterminologin som används i undervisningsmaterialet på grundstudienivå. Det går inte att dra alltför långtgående slutsatser i en kandidatavhandling, men antalet informanter motsvarar ändå en hel årskurs huvudämnesstuderande på universitetet, så resultaten kan anses vara representativa åtminstone för denna årskurs.

Jag var relativt nöjd med mina forskningsmetoder. Enkäten fungerade bra och jag fick sådana svar som jag hade tänkt. Förklaringsuppgiften hade kanske ändå varit för komplicerad för några informanter. I denna uppgift bad jag informanterna att både förklara en term och ge ett exempelord eller en exempelsats på den, men några hade bara gett ett exempelord utan någon förklaring. När jag tolkade svaren var det svårt att veta om dessa informanter hade missförstått uppgiften eller om de inte alls kunde förklara termerna.

Det var möjligt att få en realistisk bild av informanternas färdigheter för grammatikundervisningen på universitetet eftersom de testades innan de hade inlett sina studier. Emellertid var det ändå svårt att hitta en passande tid för första årets studerande att svara på enkäten, eftersom de var så upptagna under den första studieveckan. Detta kan också ha haft inverkan på deras koncentrationsförmåga under testen. Reliabiliteten kunde kanske ha ökats om informanterna igen hade testats om ett par månader. Då skulle det ha varit möjligt att undersöka om t.ex. de informanter som hade svårigheter med den svenska grammatikterminologin, hade svårigheter med grammatiska termer under de två grammatikkurserna på grundstudienivå.

6. AVSLUTNING

I denna studie ville jag undersöka första årets studerandes behärskande av den svenska grammatikterminologi som används i undervisningsmaterialet på grundstudienivå vid universitetet. Jag antog att informanterna skulle känna till alla de centralaste termerna och att bara några skulle behärska de termer som mindre ofta tas upp i klassrumsinteraktion på grundskole- och gymnasienivå men enbart den andra hypotesen visade sig stämma.

Enligt mina resultat hade några studerande svårigheter med till och med de allra vanligaste termerna såsom subjekt och predikat. Jag själv anser att det är lite konstigt om sådana studerande som har valt att söka in vid Jyväskylä universitet för att studera svenska språket, inte behärskar de centralaste grammatiska termerna. En lösning till detta problem kunde kanske vara att genomgå de viktigaste termerna en gång till i början av studierna vid universitetet. En annan möjlighet skulle kunna vara att användning och undervisning av grammatiska termer skulle koncentreras på de valfria kurserna i svenska i gymnasiet.

Det finns inte så många tidigare studier om detta ämne. I framtiden skulle det vara intressant att undersöka hurdana tankar studerandena själva har om grammatiska termer, när de tycker att de kan dra nytta av att behärska grammatiska termer. En annan synvinkel för fortsatta studier skulle kunna vara lärarnas undervisningsmetoder i grammatik. Använder gymnasielärare grammatikterminologin i sin undervisning i svenska? Vilka termer och varför? Man kunde även undersöka vidare första årets studerande och ta reda på om behärskande av grammatikterminologin har någon inverkan på deras framgång i framtida studier. Med hjälp av ett större antal informanter skulle det också vara möjligt att nå mer omfattande resultat.

LITTERATUR

- Berman, R. A. 1979. 'Rule of grammar or rule of thumb?' *International Review of Applied Linguistics* 17/4: 279-302.
- Bialystok, E. 1981. 'The role of linguistic knowledge in second language use.' *Studies in Second Language Acquisition* 4: 31-45.
- Borg, S. 1999. *The Use of Grammatical Terminology in the Second Language Classroom: A Qualitative Study of Teachers' Practices and Cognitions*. Oxford: Oxford University Press
- Chalker, S. 1984. 'Why can't someone write a nice simple grammar?' *ELT Journal* 38/2: 79-85.
- Corder, S. 1973. *Introducing Applied Linguistics*. Harmondsworth: Penguin.
- Dakowska, M. 1993. 'Language, metalanguage and language use: A cognitive psycholinguistic view.' *International Journal of Applied Linguistics* 3/1: 79-99.
- Eisenstein, M. R. 1987. 'Grammatical explanations in ESL: Teach the student not the method' I: M. H. Long and J. C. Richards (red.): *Methodology in TESOL: A Book of Readings*. New York: Newbury House.
- Faerch, C. 1985. 'Meta talk in FL classroom discussion.' *Studies in Second Language Acquisition* 7/12: 184-99.
- Garret, N. 1986. 'The problem with grammar: What kind can the language learner use?' *Modern Language Journal* 70/2: 133-49.
- Halinen, I. 2012. *Opetussuunnitelman perusteet ja paikalliset opetussuunnitelmat*. Utbildningsstyrelsen.
- Halliwell, S. 1993. *Grammar Matters*. London: CILT.
- Hutchinson, T. 1987. *Using Grammar Books in the Classroom*. Oxford: Oxford University Press.
- Jeffries, S. 1985. 'English grammar terminology as an obstacle to second language learning.' *Modern Language Journal* 69/4: 385/90.
- Krashen, S. D. and Terrel, T. D. 1983. *The Natural Approach*. Oxford: Pergamon.
- Larsen-Freeman, D. 1991. 'Teaching Grammar' I: M. Celce-Murcia (red.): *Teaching English as a Second or Foreign Language* (2^a upp.). Boston, MA: Heinle and Heinle. 279-96.

- Mohammed, A. M. 1996. 'Informal pedagogical grammar.' *International Review of Applied Linguistics* 34/4: 284-91.
- Sharwood Smith, M. 1981. 'Consciousness-raising and the second language learner.' *Applied Linguistics* 11/2: 159-68.
- Sjöström, S. 2006. *Språkets struktur, betydelse och användning*. Falun: Norstedts Akademiska Förlag.
- Stern, H. H. 1992. *Issues and Options in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Swan, M. 1994. 'Design criteria for pedagogic language rules.' I: M. Bygate, A. Tonkyn and E. Williams (red.): *Grammar and the Language Teacher*. London: Prentice Hall. 45-55.
- Tornberg, U. 2005. *Språkdiradaktik*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Tornberg, U. 2009. *Språkdiradaktik*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Ur, P. 1996. *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. Cambridge: Cambridge University Press
- Yule, G. 2010. *The Study of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Andra källor:

- Bulut, S. & Kajander, P. & Laurén, A. & Repo, H. & Wahlroos, S. 2010. *Magnet 1*. Helsingfors: WSOYpro Oy
- Bulut, S. & Holm, M. & Kajander, P. & Repo, H. & Wahlroos, S. 2010. *Magnet 2*. Helsingfors: WSOYpro Oy
- Bulut, S. & Kajander, P. & Nordgren, A. & Repo, H. & Wahlroos, S. 2010. *Magnet 3*. Helsingfors: WSOYpro Oy
- Kaunisto, S. & Paasonen, M. & Salonen, A. & Vaaherkumpu, K. 2009. *Grammatik Galleri*. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Määttä, O. & Nordgren, A. & Repo, H. & Saariaho, M. 2009. *Dags Grammatik*. Helsingfors: Sanoma Pro Oy.
- Nationalencyklopedin*, grammatik.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/grammatik>
 (Hämtad: 2.9.2014)
- Nikander, M. 2008. *Ruotsin kielioppi*. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

BILAGA: ENKÄT

Hyvät ruotsin kielen opiskelijat! Teen kandidaatintutkielmaa ruotsin kielioppiterminologiasta. Tarkoitukseni on tutkia, miten hyvin ruotsin ensimmäisen vuoden pääaineopiskelijoiden kielioppiterminologian tuntemus vastaa Jyväskylän yliopiston kielioppikurssien tasoa. Kysely koostuu taustatiedoista, suomeksi käännettävistä kielioppitermeistä, termien selittämisestä sekä niiden alleviivaamisesta tekstistä ja avoimista kysymyksistä. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti.

Kyselyn laatija:

Minna Lång
minna.o.lang@student.jyu.fi
Jyväskylän yliopisto

Taustatiedot

1. Olen nainen mies
2. Ikä
3. Äidinkieli
4. Olen suorittanut ruotsin A1 B2 kielenä
5. Mitä ruotsin oppikirjaa käytitte peruskoulussa?
6. Mitä ruotsin oppikirjaa käytitte lukiossa?
7. Käytittekö erillistä kielioppikirjaa?

Käännä suomen kielelle:

1. suffix
2. bisats
3. preteritum
4. genus
5. genitiv

Mitä seuraavilla termeillä tarkoitetaan? Anna esimerkkisana tai -lause ruotsiksi.

1. predikat
2. supinum

3. ett modalt hjälpverb
4. superlativ
5. substantivattribut

Alleiviivaa lauseesta (huomaa että kysytyjä termejä vastaavia sanoja voi olla yksi tai useampia):

1. subjektit

Kalle skulle vilja studera svenska men mamma säger att det inte är så bra idé.

2. partisiipin preesens -muodot

Konferensen arrangeras för blivande lärare tillsammans med lärarförbundet.

3. predikatiivit

Ullas föräldrar var lyckliga när Ulla blev läkare.

Avoimia kysymyksiä

1. Mitkä termit tuntuivat vaikeilta ja miksi?

2. Käytiinkö kielioppitermejä peruskoulussa/lukiossa mielestäsi riittävästi läpi?

kyllä   ei

Perustelut:

3. Oliko äidinkielen kielioppitermien hallinnasta apua?

Kiitos osallistumisestasi! Halutessasi voit kirjoittaa palautetta kyselyn toiselle puolelle.